

«Норуот
күүһэ —
көмүөл
күүһэ!»

ЭНГСИЭЛИ

2011 сыл
Сэттинньи
9 күнэ
Сэрэдэ № 134-135
(10562)

1935 сыл алтынньы 5
күнүгэр төрүттэммитэ

Нам улууһун хаһыата

1996, 2005, 2009 сылларга
«Сыл бастын хаһыата»

БЭҔЭҔЭЭ... БҮГҮН... САРСЫН...

Улуус баһылыгы мунһабыттан бэлиэтээһиннэр

ИДЬО начальнигы э.т. Г.И. Павлов иһитинэрбитинэн ааспыт нэдиэлэ куораттан анал взвод кэлэн ГАИ салаатынан 315 массыына бэрэбиэркэлээбит. Ол иннинэ Горнай улууттан кэлэн бэрэбиэркэлэн барбыттар. Аныгы нэдиэлэттэн тэрилтэлэр ДНД-га тахсыылара саҕаланна. Планеркага ГАИ поһун үлэтин күүһүрдэргэ соруудахтанна. * * *

Роспотребнадзор кылаабынай быраана Л.И. Ильина иһитинэрбитинэн эпидемиологической балаһыанна кэминэн, ол гынан баран, тымныйы, грипп ыарыылара хонтуруолга

тутуллаллар. Ааспыт нэдиэлэ 62 киһи тымныйан ыалдьыбыт. Улахан дьонго 4042, оҕолорго 4434 вакцинация оҕоһуллубут. Тэрилтэлэр үлэһиттэригэр вакцинация оҕоһулуохтаах этэ да оҕоһулла илик. Роспотребнадзор күн айы мониторинг онорон информацияны Москвага ыта олорор. Планеркага ханнык тэрилтэлэргэ вакцинация оҕоһулла илигин испиһэгин түһэрэргэ соруудахтанна. * * *

«Аҕам, ийэм уонна мин» республикатааҕы конкурска 1 миэстэни ылбыт Эверстовтар дьиэ кэргэттэригэр улуус дьаһалтатын Бочуотунай гра-

мотата туттарылына. * * *

Нам улууһун 3 күнү быһа «Нам улууһа арыгыны утары, чөл, өйдөөх олох иһин» диэн семинар ытылла турар. Бу семинары ытылааччылар: педагогической наука доктора, профессор А.Н. Маюров, медицинский наука доктора К.Г. Башарин, филологической наука доктора З.К. Башарина планеркага сылдьан арыгы буортутун туһунан бэлиэтэ оҕордулар. Тэрилтэлэр салайааччыларыгар туһаайан бу семинарга актыыбынайдык кытталларыгар ыгырдылар.

Бэлиэтэнэ В. РЫКУНОВА

Мин манньк ыйытылаахпын

Президент Е.А. Борисов алтынньы 29 күнүгэр Нам улууһун сырыытыгар, нэһилиэнньэни кытта көрсүһүүтүгэр элбэх боппуростарга эппиэттээтэ. Онтон биридэстэрин дьон саамай интэриһиргиирин, ОДКХ ГУП Намнааҕы филиалын профсоюзун председателэ Кокарев Сергей Григорьевич биэрдэ:

- Убаастабыллаах Егор Афанасьевич, Нам ОДКХ-н үлэһиттэрэ 400 киһи илии баттаһынаах эн ааккар сурук түһэрэн тураллар, Намнааҕы муниципальнай тэрилли

дьяналыгар барыахтарын баҕарбаттарын туһунан. Ону хайдах быһаара сылдыабыт? Онуоха Президент манньк

ыйа муниципальнай тэриллиилэргэ көһөрүллүөхтөрө, ол да үчүгүйдик үөрэттиллэн баран. Мин санаабар чуолкай эппи-

ЧУОЛКАЙ ЭППИЭТИ ЫЛЛЫБЫТ

эппиэттээтэ: „Дьэ, алдьархайын да булкулаабыт. Биир күн барабыт диигит, иккис күнүгэр аккаастанабыт. (Саалга күлсүү). Хоту улуустар ГУП-лара хаалыахтара, ханна да барбаттар. Тьа улуустара эмиэ уруккулларынан олоруохтара. Ситэ иликтэр. Оттон куораттар, промышленнай оройуоннар сы-

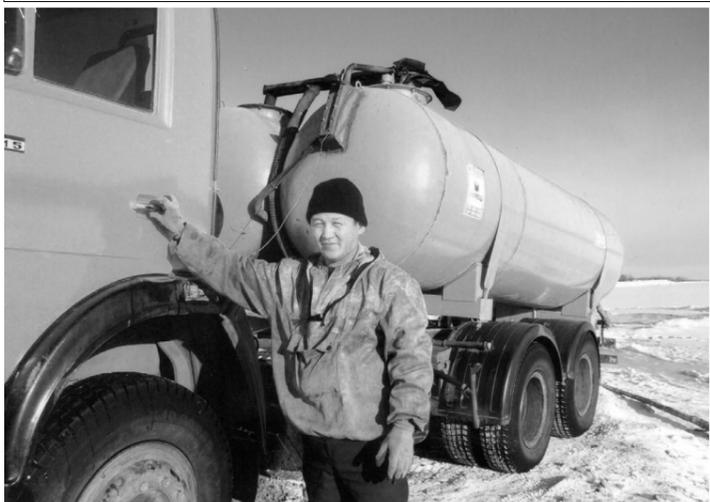
эт бэриллэбитин көрсүһүү кытылаахтара бары өйдөөтүбүт. Арай бири өйдөөбөспүт, улуус салалтата тоҕо манньк алдьархай туруулаһан туран ыла сатырын? Тоҕо ОДКХ директора Н.В. Игнатьев эрэ бэйэтэ бара сатырын? Коллективин баһыйар өттө утарарын үрдүнэн?

Хаачыйы эйгэтигэр

Быйыл „Туллук“ биэрэгиттэн уу баһар, урукку курдук, кэллин да баһар буолбатахын. Киирэр-тахсар сирдэрэ, сааскы халаантан көмүскэнэр моҕоҕо кутуллан, улахан эрйидээх. Аны, атын сиртэн уу бастыахын, „Роспотребнадзор“ көнүллээбит сирэ бу „Туллук“ эрэ биэрэгэ. Инньэ гынан, ОДКХ суолун онгосторугар күһэллэнэ. Биэрэгэ үрдүк, ону астарары „Хатын Арыы“ нэһилиэгин аҕа баһылыга көнүллээбэт. Эмиэ сеп даҕаны. Биэрэк кырса алдыаннабына, түмүгэ туох буолуо биллибэт. Ол иһин ОДКХ-та биэрэги үрдэтэр буорун атын сиртэн таһан, элбэх кээмэйдээх үлэни оҕордо! Буль-

САРГЫЛААХ СУОЛ

дозер үлэтин „Кыһа“ баһынай хаһаайыстыбатын тракториһа Сивцев Касьян Поселович толордо. Бу үлэни барытын, саҕаланнабыттан бүтүөр дылы,

завгар Петров Павел Афанасьевич иллэн-саҕалаан толоттордо.

Билигин бу оҕоһуллубут сиринэн Нам киинэ барыта туһанар, тэрилтэ барыта уутун бастар. Муус ылааччылар муу-

старын бу оҕоһуллубут сиринэн таһаараллар, нэһилиэнньэҕэ таһаллар. Маны көрөн олорон, ордук Нам селотун салалтата, билбэтэҕэ-көрбөтөҕө буолара табыһаа суох курдук. Төһө да ОДКХ-та үлэтин хайысхатынан ууга ордук наадыбытын иһин, суол оҕоһуутун сорох ороскуутун төлөстөбүнэ да, улаханник илистиэ суох этэ. Чэ, ону Ленскэй нэһилиэк баһылыгы тус бэйэтин көрүүтүгэр биэриэрин.

Оттон билигин „Туллук“ биэрэгэр үлэ күөстүү оргуйар. Бал барыта кыһынгы муустарын хаһаанарга онгостор. Онуоха диэри хайдах ууга суох олоруохтарай, „Водовоз“ экир-теиттэ бүтүн күннэрин ылар. Онно ОДКХ оҕорбут суола түүннэри-күнүстэри үлэлиир.

А. КОБЯКОВ,
ОДКХ пресс-киинэ

ХААРТЫСКАҔА:

1. Суол уопсай көстүүтэ.
2. „Вода“ массыына суоппара

Билсин: саҕа салайааччы

ИДЬУО НАЧАЛЬНИГЫН СОЛБУЙААЧЧЫ Г.И. ПАВЛОВ

2011 с. атырдьах ыйын 5 күнүттэн СР ис дьыалатын министрин бирикээһинэн Нам улууһун ис дьыалатын отделын начальнигы солбуйааччынан, полиция начальнигынан полиция подполковнига Павлов Григорий Иванович ананан үлэли олоһор. Кини 1968 с. Томпо улууһун Кириэс-Халдыаайы бөһүөлөгэр төрөөбүтэ. 1990 сылтан Томпо улууһун ис дьыала отделыгар милицияга үлэтин суоптаран саҕалаабыта. Дьуһурунай көмөлөһөөччүтүнэн, араас дуоһунастарга үлэлээбитэ. Ол кэннэ уһун көм устата Уус-Алдан улууһун ис дьыала отделын начальнигы солбуйааччынан, криминальнай милиция начальнигынан Намга ананыр диэри үлэлээбитэ. Үрдүк юридической үөрэхтээх - ис дьыала министрствотун юридической институтун Дьокуускайдааҕы филиалын бүтэрбитэ.

Григорий Иванович Российской Федерация, Саха республикатын ис дьыалатын министрстволарыттан араас үрдүк наҕараадалардаах.

Кэргэннээх, 3 оҕолоох.

АҔЫАХ ТЫЛ МИНЬИГЭС

„Эйгэ“ сыннаһан киинэ тэрилтэлэр икки ардыларыгар культурнай-маассабай мероприятияларга күрэхтэһии тэрийдэ. Учуутал күнүн бэрт үчүгүйдик ытытыбыт, бу биэчэрдэргэ нэһилиэк кырдыабаастара күргүөмүнэн кытыннылар.

„Ньургунун“ оҕо саада быйыл сагалы олбуорданан көстүүтэ бэртээтэ. Нэһилиэккэ „Хонор Биз“ кооператив (салайааччы З.Е. Степанова) үлэтэ тэтимнээхтик барар. Ол курдук кыстык хотон оҕоһулла сылдьар, кооператив чилиэннэрэ бары күргүөмүнэн үлэлиллэр.

М. БЛАХОВА, А. ЛУТИНОВА, Салбап

Чөл олобу тутуһуохха - хаһыакка сурутуохха!

СУРУТУУ - 2012

2012 СЫЛ БАСТАКЫ АҔАРЫГАР СУРУТУУ

6 БИЙГА - 360 СОЛК.,
3 БИЙГА - 180 СОЛК.,
1 БИЙГА - 60 СОЛК.

ХАҔЫАТ ИНДЕКСЭТЭ - 54889,
НЭДИЭЛЭҔЭ ИККИТЭ ТАХСАР.

«ЭНГСИЭЛИ» ХАҔЫАККА
СИБЭЭС ОТДЕЛЕНИИЛАРЫНАН,
ОБЩЕСТВЕННАЯ
СУРУТААЧЧЫЛАРЫНАН 2012
СЫЛ БАСТАКЫ АҔАРЫГАР
СУРУТУУ ЫТЫТЫЛААР.

Киэн туттар биир дойдулаахпыт, министр советнига – СР ис дыялалтын министерствотын ис дыяла органнарын уонна ис сэриилэр ветераннарын сэбиэтин председателэ, отставкага милиция полковнига Сивцев Александр Петрович бу күһүн „За заслуги“ уордьанынан наҕараадаланна. Киниэхэ бу уордьанын РФ ис дыялалтын министрэ Р. Нургалев Дьокуускайга кэлэ сылдьан туттарбыта.

А.П. Сивцев Нам улууһугар төрөөбүтэ. Үлэтин Намнааҕы лесхозка лесничэйинэн саҕалаабыта. Кини 1978-2004 сс. ис дыяла органнарыгар, онтон 10 сылын оперативнай үлэҕэ үлэлээбитэ. 1992 с. Сунтаар улуһун отделын салайан бастыһар кэҕкэлэригэр сылдьыбыта. 1994 сылтан Мирнэй куорат ис дыялалтын управлениетын начальнигынан анаммыта. Бу үлэлиир кэмигэр аҕардас 1998 сыллаахха 444,62 карат сокуона суох атыылааһыт алмаас былдаммыта. Кини көбүлээһининэн 2000-2005 сс. Мирнэй, Ленскэй, Ньурба уонна Сунтаар улуустарыгар буруйу онорууну утары охсуһууга уонна сэрэтиигэ целевой программа ылыныллыбыта. Ол эһэнна ис дыяла министерствотыгар штаб начальнигы солбуйааччынан, 2004 сылтан Мирнэй улуһун бэрэстэбиитэлиститибэтин салайааччытын солбуйааччынан үлэлээбитэ. Салайар үлэҕэ улахан уопутун учуоттааннар 2009 сылтан Александр Петровичи министр советнигынан – СР ис дыялалтын министерствотын ис дыяла органнарын уонна ис сэриилэр ветераннарын сэбиэтин председа-

БИИР ДОЙДУЛААХПЫТ СИТИИИТЭ

телинен анаабыттара. Бу үлэтигэр кини улахан болгомтону эдэр-дэргэ наставниктааһынга, эдэр сотрудниктары патриотизмга уонна моральной-волевой хаачыстыбаларын иитиигэ уурур. Кини көбүлээһининэн уонна салайытынан 2009 с. Дьокуускайга Россия ис дыялалтын министерствотын Дальнай Востоктааҕы Федеральнай уокуругун координационнай советын мунһаҕа ытыллыбыта. Россия МВД-тын коллегиятыгар Саха республикатын ветераннара

буруйу утары охсуһууга уонна сэрэтиигэ үрдүк үтүөлэрэ бэлиэтэммитэ.

Сулууспатыгар үрдүк көрдөрүүлэрин иһин А.П. Сивцев Россия ис дыялалтын министерствотунан бэлиэтэнэрэ, „За отличие в охране общественного порядка“ мэтэ-элинэн наҕараадаланмыта, СР Президенин Ыйааҕынан киниэхэ „СР үтүөлөөх юриһа“ аат инҕриллбитэ.

Нам улууһун полицията сэтгннн 10 күнүгэр 92 сылын томточчу туолар, ол аата, бастакы милиция этэрээтэ Нам сиригэр Гавриил Ионович Эверстов салалталаах 1919 с. тэриллбитэ. Ол сыллартан ыла милиция кэҕкэтигэр араас элбэх үтүө санаалаах, хорсун дьон, норуот туһугар, буруйу оноруу суох буоларын ситиһэн күннэри-түүннэри сыраларын уурун, дьон сарсынчы күнүгэр эрэллээх уонна куттала суох олохторун ситиһэн, бүгүнгү күнгү диэри үлэлээн кэллилэр.

Ханнык баҕарар тэрлэтэҕэ буоларын курдук, милиция кэҕкэтигэр ытыктанар уонна холобур

отставкага полковнига Сидоров Владимир Витальевич ахтыгытытан: «Арай биридэ кыһын Николай Ильич Юмшановтың дьуһуруустубаа турдубут. Таһырдыа тыбыс-тымныы, хабыс-харана. Дьуһурунай массына суох. Түүн үөһүн саҕана телефон «тылыгырыы» түстэ. Кини дьону билэрэ бэрт буолан, телефонунан суһал биллэри киирдэһинэ үксүн Ньукулай кэпсэтээччи. Бу да сырыыга кини ылла уонна манньк ис хоһоонноох кэпсэти буолла:

- Туох буолла?.. Оҕонньорум айдаарар, утуппата даа... Чугас буолдо?.. Телефон киниэхэ биэр эрэ. Бүөккэ, тоҕо дьонгун аймыгыһын,

хас биридир сотрудниктан зачет туталлар.

Отставкага юстиция майора Туяра Михайловна Сабарайкина ахтыгытытан: «Бэйэм бэйэбэр үлэлээн «бурҕачыйа» сырыттаһына Никита Никитич Харитонов, паспортнай остуол начальнига, биир күн кэлэн: «Сыччы, хайа эмэ дьон дааннайдарыгар наадыйар буоллаһына миэхэ киирэн ыйытар буолаар, сүбэлиэм», - диэбитигэр санаам көтөбүллэн, мин үлэм түмүгөр отдел сулууспалара эмиэ «ылдыллар эбит» диян санааҕа кэлбитим. Үлэҕэ сана киирэрим саҕана собуруу сытар нэһиликтэргэ ПОМ на-

бэйэн да утуйбаккын, миигин кырдыаҕас кийһин да сынһап-паккын. Эйэлэһин!.. Эйэлэспэт, үнсүөм диір даа?! Очоро манньк гын: кэргэнгэр сайабылыанһата суруйтар уонна манна бэйэн кэлэ тарг. Мин күүтүөм.

Бу кэпсэтигин туораттан истэн турар, мин 21 саастаах ИДьМ сотруднига, наһаа да соһуйдум, дыктиргэтим. Балаҕаҕа ком аспытын күннэ таһырдыа, тон хаары түргэн түргэнник барчалыы үктэтэлээн атах тыһаа иһилиннэ. Бүөккэ кэллэ. Холуочук. Сизэбиттэн кумаламмыт кумааҕы сыһын ороон таһааран уонна -- сайабылыанһа. Сарсыарда Бүөккэ кэргэнэ кэллэ, көрдөһөрүү быһылаах: «Бүөккэни таһаарын, бүгүн үлэтин күнэ».

Аҕардас ити биир холобур көрдөрөр: дьон-сэргэ сыһыана, бэйэ-бэйэҕэ эрэлэ, убаастабыла. Биллэн турар, бүгүнгү кэм көрүүтүнэн үөһэ этиллибит тэннээбэки даҕаны.

Отставкага олохор милиция прапорщица Роман Константинович Уваровскай ахтыгытытан: «1990 с. биир күн дьуһурунай чааска стажировкаҕа сырыттаһына аҕа саастаах, кыра унуохтаах, бэрт чэпчэки тэйи-эккэлээн хаамар Ноев Николай Иванович биир эдэрчи, холуочук кийи киниэхэ өрөлөспүтүн, саастаах кийиэхэ бэрт сымсатык, көрүөх бэтэрээ өттүгэр муостаҕа быраҕан түһэрээт, илигин эрийэ тутан кэбистэ уонна миэхэ туһаайан: «Биһиги норуоту кытта үлэлибит, кийи арааһынай, мөлдүр бөлөм буолуохха наада», - диэбитэ.

Уруккуттан даҕаны милиция сотрудниктара эт-хаан өттүнэн бөлөм буолалларын туһугар, самбо араас приемнарын наадалаах кэмгэ туһанарга үөрэтэллэр,

чалыгынан Протопопов Егор Игнатьевич үлэли сылдьара. Ыраах быһылаанга барар буоллаһытына наар дьэтигэр чэйдэтэн, үлэбитин ыйан-кэрдэн биэрэрэ. Киэн учаастаҕын дьонун бэркэ билэрэ кийи сөхтөрөрө. Нам сэлиэнньэтигэр өр сылларга участвовайынан үлэлээбит Петр Петрович Сивцев ми «хочочо аҕа энциклопедия» диэхпин сөп, ким ханна кэлбитин-барбытын, арыгылаабытын киниттэн ыйыттаһа этэн биэрэн үлэбин чэпчэтэрэ, көрдүүр дьоммун түргэнник буларым.

Ити кэмнэргэ Амос Дмитриевич Дьячковскай отдел ветераннарын сэбиэтин председателинен үлэли сылдьара, кини бэйэҕэ кэлэн миигин кытта билсэбитэ: «Эдэр сотрудниктарга биһиги, пенсиялаахтар, наставниктыбыт», - диян илии тутуһан кийи соһуппата. Отделга кэллээһинэ эбэтэр уулуссаҕа көрүстэһинэ куруутун тохтогон үлэбин, сотрудниктары, дьону ыйыталаһан кэпсэтэрибит».

Сэтгннн 10 күнэ - Бүтүн Россия полициятын күнэ. Убаастабыллаах ветераннары, полиция үлэһиттэрин огдооболорун, үлэли сылдьар коллегаларын, салалтаны, эһиги дьэи кэргэттэргитин итиитик-истинник эбэрдэлибин! Үс үйэ тухары үлэ тулар үптэниң, аҕыс үйэ тухары алла турар баайданың, тоҕус үйэ тухары торолуйа турар уйгуланын. Киил мас курдук чиргэл, хабараан тымныыга ымыттыбат, хахсаат тыала хаарыйтарбат кытаанах доруубуйаны.

Л.П. МОСКВИТИНА,
ИДьУО сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолор дыялаларыгар инспектора, полиция майора

ИС ДЬЫАЛА СОТРУДНИКТАРЫН КҮНҮНЭН!

Намнааҕы ис дыяла отделын бары сотрудниктары, кинилэр кэргэттэрин, ветераннары, урукку сылларга үлэлээн ааспыт дьону урукку Советскай уонна Россияскай милиция, билиннинэн Россия ис дыялалтын сотрудниктары күнүнэн итиитик-истинник эбэрдэлибин! Эһиги улус олохтоохтору нус-хас олохторугар туох баар күүскүтүн-уоххутун уурун, бириэмэтитин, сылайаргытын аахсыбакка үлэли-хамсыы сылдьаргыт иһин махталбын тиздэбин. Эһиги эр санааҕыт, нэһилиэнньэ куттала суох олохторун туһугар үтүө түмүктэрдээх үлэҕит холобуру буолар. Быйыл милиция полицияҕа кубулуйбут историческай кэмэ буолан биһиги үлэбитигэр бу сыл ыарахан буолла. Ону аахсыбакка, ыарахаттаран чаҕыйбакка үлэлээбиппит түмүгэр быйыл улуска буруйу оноруу ахсаана аҕыһаата, ыарахан көрүнгээх буруйдары арыһы бырыһыана үрдэтэ.

Бары сотрудниктарга билинни ыарахан кэмгэ өссө түмсэн, нэһилиэнньэҕэ чугаһаан, өссө таһаарылаахтык үлэлииргитигэр, дьонго апаратыатынан туһана, дьон эрэлин, махтаһын ыла тураргытыгар, үлэбитигэр ситиһилэри, кытаанах доруубуйаны, тус олоххуту-гар, дьэи кэргэннитигэр дьоллоох-соргулаах олоҕу!

Г.И. ПАВЛОВ,

Нам улууһун ис дыялалтын отделын начальнигынын э.т., полиция начальнига, полиция подполковнига

ҮЛЭЛИИРГЭ ЭРЭЛЛЭЭХПИТ

Биһиги силиэстийэлиир отделениега төрдүө буолан үлэли-хамсыы сылдьабыт. Быйыл күһүңгүттэн олох саҕа коллектив буолан, бары даҕаны саҕа Намга атын улуустартан, куораттан ананан кэллибит, Мин бэйэм силиэстийэлиир управлениеттан анаммытым. Коллективтыгыгар эдэр эрчимнээх, кэскиллээх уолаттар үлэлииллэр, онон бары күөспүтүн түмэн таһаарылаах үлэ барыа диян бигэ эрэллээхпин. Кэлэн иһэр бырааһынньыгынан ити-истиг эбэрдэ буолуохтун. Туһаайан следствие ветераннарыгар, салайааччыларыгар, бэйэм урукку коллективтар уонна саҕа үлэлэһэн эрэр коллегаларбар кытаанах доруубуйаны, кыайыһы-хотууну, үрдүк ситиһилэри!

О.Д. ЕФРЕМОВА,

следственной отделение начальнига, юстиция подполковнига

ӨРҮҮ ИСТИННИК САНЫЫБЫН

Нам улууһун ис дыялалтын отделын 2004-2007 сс. салайыт Е.И. Ефимов соторутааҕына полковник званиетын ылла. Кини Дьокуускай куоратка ситиһилээхтик үлэли сылдьар. Егор Ильич үлэлээбит улуһун кытта сибээһин быспат, өрүү билсэ, кэпсэтиһэ олохор. Кинини кытта бу улахан звание ылбытынан, түгэниһэн туһанан, кэпсэтим.

— Убаастабыллаах Егор Ильич! Бастатан турар полковник үрдүк аатын ылбыккынан уонна буолары турар Ис дыяла үлэһиттэрин күнүнэн эбэрдэлибин! Уонна билинни үлэн туһунан кылгастык кэпсэһэн дуо?

— Билинни дуоһунаһым ис дыяла министерствотын инспекциятын кылаабынай инспектора диян ааттанар. Үлэм сүрүнэ диян ис дыяла территориальной отделарын 5 сыллаах үлэлэрин уонна аппарат подразделенияларын сорох хайысхаларын бэрэбиэркэтэ буолар. Ону таһынан араас бэрэбиэркэ эмиэ ытыллар.

— Эң биһиги улууспут ис дыялалтын отделын салайааччытынан үлэлиир кэмнэриң саныыр-ахтар түгэннэрдээххин дуо?

— Мин Нам улууһугар үлэлээбит сылларбын куруук ахта-саныы сылдьабын. Намга мин салайааччы быһытынан биспутум-хапытым. Нам курдук улахан улуска бэрээдэги араҕаччылыыр элбэх үлэни эрийэрэ. Онно күүс-көмө буолбут тэрлэтэ салайааччылар, улус салалтата, депуаттар, нэһиликтэр баһылыктара уонна милиция бэтэрээннэрэ элбэхтэр. Мин билигин даҕаны кинилэри кытта билсэһэ турабын. Кинилэр көмөлөрө суох ханнык баҕарар салайааччыга үлэлииригэр ыарахан соғус буолуо этэ. Бииргэ алтыһан үлэлээбит дьонум араас хайысхаҕа ситиһилээхтик үлэли сылдьалларын истэн астынабын. Отдел үлэһиттэрин кытта куруук билсэһэ турабын. Мин звание ылбышпар кинилэр кылааттара кырата суох диян этиэххэ наада. Үчүгэй усулуобуйа үлэлиллэрин көрөммүн ис сүрэхпиттэн үөрэбин. Үлэлиир кэммэр элбэх нэһиликтэри кэрийбитим. Нам дьонун-сэргэтин сүрдээһин сөбүлээбитим. Сороҕор уулуссаҕа билбэт дьонум көрсөн кэпсэтээччилэр, Намга милиция начальнигынан үлэлээбитин дии дириллэр, ааһын кытта биллэлэр. Куораттан Намга айаанаан иһэммин куруук үлэлээбит сылларбын саныыбын.

— Үлэли сылдьыбыт кэмгэр биир эмит ордук өйдөөн хаалбыт түгэннээххин дуо?

— Милиция үлэтигэр, бэйэн билэрин курдук, араас быһылаан барыта баар буолар. Дьикти соғус түбэлтэлэр да таһааччылар. Олортон биридэрэ 2 саастаах оҕо ойуурга сүтүүтэ буолар. Күһүн тымныыга 4 күнү быһа сылдьыбыт. Дьон бөҕө көрдөөбүтэ, куораттан МЧС-тары, ОМОН-нары кытта ыңгырышпыт, вертолет, служебнай ыт туттуллубута. Араас криминальнай версиялар да бааллара. Хага булбуппут. Төрөппүттэрин махтала улахан этэ. Милиция, билигин полиция, үлэтигэр ханнык да наҕараадатааҕар үрдүк дьон махтала буолар, кини туохха да тэннэммэт.

— Профессиоанальнай бырааһынныккытынан коллегаларгар тугу тиздэһин?

— Бииргэ үлэлээбит коллегаларбын, милиция ветераннарын уонна ис дыяла отделын эдэр үлэһиттэрин профессиональнай бырааһынныккытынан итиитик-истинник эбэрдэлибин! Нам милициятын аатын куруук өрө тута сылдьан уонна кизэн туттун! Доруубуйаны, үлэтигэр үрдүк ситиһилэри, дьолу-соргуну баҕарабын!

БАЛАҔАНЫ БЭЛЭМНЭЭТЭ В. РЫКУНОВА

Специалист советует

К нашему резко континентальному климату с быстрой сменой времен года наиболее чувствительны дети и пожилые люди. Они чаще всего болеют заболеваниями верхних дыхательных путей, объединенных в группу острых респираторных заболеваний или ОРЗ. ОРЗ, как правило, начинаются с нарушения самочувствия. Дети капризничают, плохо едят и спят. Почти одновременно поднимается температура (чаще до высоких цифр 38-39°C), появляются кашель, насморк и заложенность носа. У детей грудного возраста профилактика простудных заболеваний начинается с самого рождения. Дети, находящиеся на грудном вскармливании, болеют реже и переносят простудные заболевания легче, чем дети, не получающие его.

Самый эффективный метод профилактики – вакцинация.

Особенно прививки надо делать ослабленным и часто болеющим детям. Прививки детям делают бесплатно в детской консультации. Когда в семье кто-либо болеет, то не только при чихании и кашле, но и при дыхании выделяется огромное количество вирусов. Надо надевать маски, соблюдать личную гигиену, пользоваться только своей посудой, полотенцем, предметами

воду комнатной температуры. Для профилактики ОРЗ можно использовать противовирусные препараты: Гриппферон – капли в нос 1-2 раза в день, Виферон – свечи ректальные 1-2 раза в день на 5 дней, Арбидол – детям старше 1 года, Анаферон – таблетки для рассасывания детям старше 6 месяцев по схеме, Ремантадин – детям старше 7 лет.

ПРОФИЛАКТИКА ГРИППА ДЕТЕЙ

обихода. Пользоваться одноразовыми носовыми платками. Чаще проветривать комнату. Не допускайте к ребенку лиц, заболевших простудной и другой болезнью. Если у ребенка понижен аппетит, то пищу ему дают небольшими порциями. Не надо насильно кормить. Как можно чаще нужно давать кипяченую

Грипп – это самая тяжелая из простудных инфекций. Современный и надежный способ защиты – прививка. Прививка против гриппа укрепляет и общий иммунитет, что доказано снижением заболеваемости гриппа и другими ОРВИ.

Л.И. ПРОТООПОВА,
участковый педиатр

Спорт – дьулуу, спорт – тулуур

Улуус спордун историягыгар 1970-90 сс. тустууга биир бастын тренер уонна тэрийээччи быһыытынан Сергей Ли-Фу аата дордоонноохтук иһиллэр. Кини 45 сыл устата эдэр көлүөнэни иитиигэ сирдээхтик үлэлээбитэ. 1968 сылтан 30 сыл Нам улууһун оскуолаларыгар сыратын биэрбитэ. Кини иитиллээччилэриттэн биирдэстэрэ РФ спордун үтүүлээх маастара, Россия уонна Иван Ярыгин бирийиһигэр норуоттар икки ардыларынааҕы турнирдар чемпионнара, аан дойду кубогын хаһаайына, аан дойду боруонса призера Петр Юмшанов буолар.

Алтынны 29-30 кк. Намнааҕы оҕо спортивнай оскулатын саалатыгар Сергей Ива-

140-тан тахса бөҕөс күрэхтэстэ. Улуустартан Амма, Уус-Алдан, Нам, Хаҥалас, Таатта, Чурапчы, Бүлүү, Үөһээ Бүлүү,

Е.Н. Алексеева, Н.С. Сузда- ловка, М.М. Тихоновка биэрдэ. Отгон ыччат политикатын уонна спорт министрэ А.Г. Подолов илиититтэн биир дойдулаахтарбыт, элбэҕи эрэннэрэр эдэр тустууктарбыт Александр Дуц, Макар Зырянов спорт маастара дара буолбуттарын туоһулуур дастабырыанньалары ылыллар.

Бу сүргэни көтөҕөр түгэн кэни- ттэн икки көбүөрүнэн турнир сафаланна. Кылаабынай судьуйа – Б.П. Егоров, сэкэрэтээр – П.Ф. Данилов. Күрэхтэһиини спортивнай комментатор Көрдүгэн этэн-тыһынан, сагаран-ингэрэн салайан ыгытта. Онон турниролус сэрэгэтик, тыганаһынаахтык барда. Көрөөччүлэр үгүстэрэ

БЫҤААРЫЫЛААХ СЫТЫЫ КИИРСИИЛЭР

нович бирийиһигэр хапсаҕайга республикатааҕы турнир буолан ааста. Бу күрэхтэһии Азия чемпионатыгар сүүмэрдийэр

Сунтаар, Өлүөхүмэ, Нерюнгри, Дьокуускай, Дьааһы, Эбээн-Быгантай, ХИФУ, ДьТХА саамай бастыһынан, ааттаахтарына аҕалбыттар. Турнирга СР президе- нэ Ыалдытгаата. Егор Афанасьевич халбас харата хапсаҕайбыт аан дойду таһымыгар тахсыбытын бэлиэтээн туран, хапсаҕайы ыра кэргээн иһэригэр, манньык турнирдар элбиклэригэр баа санаа- тын тириэртэ. Ити- ннэ: «Ким күүстээх, ол кыайды!» -диэн кэс тылын этэн туран турнир арыллыбытын биллэрдэ.

Бөҕөстөр көбүрөгэ кириэхтэрин иннинэ

хапсыһы быһыытынан ыты- лынна. Оноуоха чемпионат сэт- инннн бүтүүтэ Гурга куоракка (Иран) тэриллээ. Манна биһиги өбүгэлэриттэн илдээ кэлбит

хапсаҕайытыгар аан дойду ааттаахтара хапсыһахтара. Бу улахан түһүлгөҕө кытгар быраабы Ли-Фу турнирын алта кыайылааҕа ылааҕа. Онон 55, 62, 70, 80, 90 кг уонна 90 кг үөһэ ыйааһынарда барыта

үөрүүлээх быһыыга-майгыга наҕараадалары туттартаата. Ол курдук «СР көнүл тустуу сайда- рын туһугар кылааттарын иһин» анал бэлиэлэри Намнааҕы оҕо спортивнай оскуола директора Б.П. Егоровка, тренер Кирилл Павловка, ветеран спортсменнар

хапсаҕайдаһан тустуу дьиннээх фанаттара мустубут буолан- нар, саҕа таһааран, саҕа ал- лайан хапсыһыны ордук күүркэттилэр.

Түмүгэр 55 кг: 1 миэстэ – Шишигин Илья (ХИФУ), 2 миэстэ – Яковлев Владимир (ХИФУ), 3 миэстэ – Тимофеев Илья (Хаҥалас), 62 кг: 1 миэстэ – Колесов Максим (Дьокуускай), 2 миэстэ – Дуц Александр (Нам), 3 миэстэ – Тимофеев Семен (Үөһээ Бүлүү), 70 кг: 1 миэстэ – Прокопьев Рустам (Үөһээ Бүлүү), 2 миэстэ – Петров Прокопий („Модун“, Дьокуускай), 3 миэстэ – Стручков Василий (Верхоянск), 80 кг: 1 миэстэ – Рожин Сергей (Верхоянск), 2 миэстэ – Данилов Федор (Үөһэ Бүлүү), 3 миэстэ – Слепцов Гаврил (Нам), 90 кг: 1 миэстэ – Семенов Семен (Уус-Алдан), 2 миэстэ – Семенов Вадим (Нам), 3 миэстэ – Саввинов Платон (Үөһээ Бүлүү), 90 кг үөһэ: 1 ми- эстэ – Укоев Баир (Дьокуускай), 2 миэстэ – Гаврильев Степан („Модун“), 3 миэстэ – Григорьев Николай („Модун“) буоллулар.

Ветераннарда 60 кг Кирилл Павлов (Нам) бастаата, иккис миэстэни Петр Ядрихинский (Нам) ылла. 70 кг Захар Дьяч- ковская (Дьокуускай) бастакы, Николай Парников (Нам) иккис буоллулар. 80 кг Василий Струч- ков (Дьокуускай) – 1 миэстэҕэ, Николай Абрамов (Нам) – иккис- скэ, Анатолий Мохчегор (Үөһээ Бүлүү) – үһүскэ табыстылар. 80 киилэттэн үөһэ ыйааһынна бастакы – Иннокентий Чапрын (Бүлүү), иккис – Александр Ру- мин (Нам), үһүс – С. Афанасьев (Тулаҕы) буоллулар.

Абсолютнай кыайылаах- тарынан 70 кг диэри Александр Иванов (Хаҥалас), 70 кг үөһэ ыйааһынаахтарга Семен Се- менов (Уус-Алдан) табыстылар.

Л. УВАРОВСКАЯ

Хайдах олордугут, ыаллар?

ҮӨРҮҮЛЭЭХ КҮНҮ КҮҮТЭБИТ

Ийэ күнүгэр аһаҕаҕа декадаҕа улуустааҕы дьээх кэргэн отделын сүрүннээһининэн ийэлэргэ, оскуола оҕолоругар, детсад үлэһиттэригэр йогаҕа инструктор Д.Н. Горохов маастар-кылаас ыгытта. Алтынны 15 күнүгэр улуустааҕы киин балыһаһтан саҕа күн сирин көрбүт 4 кы- рачаан оҕолору үөрүүлээх быһыыга-майгыга таһаардыбыт. Үөдэйтэн Ыургуяана, Иннокентий Ивановтар дьээх кэргэттэрэ алтыс кырачаан кыыс оҕолорун, Ирина Федотова иккис уол оҕотун, Нам нэһилиэгиттэн икки эдэр ыал оҕолорун тур уруйдаан-айхаллаан улуустааҕы дьээх кэргэн отделын сүрүннүүр специалиһа Т.Н. Степанова эвэрдэлээтэ. „Ленскэй нэһилиэк“ баһылыгын солбуйааччы С.Д. Кобылова тыһы- наах сибэкки дьөрбөтүн, анал сертификаты алтыс тылын этэн туран ийэлэргэ туттарда. Ону таһынан Үөдэй нэһилиэгин дьаһалтата истин эвэрдэтин уонна сэмэй бэлэбин уунна.

Түөлбэлэринэн „Күһүннү киһи күлбүтүнэн“ урожай күнэ ыты- лынна. Оҕуруот аһыттан дөлөгэй остуоллаах түөлбөнэн „Дьулуур“ буолла. Оригинальной корзинаҕа, эмтээх оттортон, үүнээйиттэн, оҕуруот аһыттан амтаннаах утахтарга бастыһынан „Сайдам“, „Айылгы“ түөлбэлэр ааттаннылар. Кулууп быйылгы сезонга үлэтэ нэһилиэнньэни сэргэхситтэ. Эстрадабыт чаһылхай сулуостара Да- лаана, Ника күһүннү сезон үлэтин арыан ыалдыттан аастылар. Ийэ күнүгэр Галина Шахурдина „Добун“ айар студията уонна биер дойдулаахтарбыт, Намнааҕы педагогической колледж студентнара сэргэх, сонун кэнсиэри көрдөрдүлэр. Үөдэй нэһилиэгин кинигэтэ тах- сарынан элбэх былааннаах үлэ түөлбэлэринэн, тэрилтэлэринэн ы- тылла туура. Сэтгннн 15 күнүгэр диэри матырыйааллар туһааннаах комиссияҕа тустарыллаахтаахтар. Ахсынны 16 күнүгэр Россия композитордарын союһун чилиэнэ, Нам улууһун Ытык киһитэ В.А. Зырянов 75 сааһын туолар үбүлүйүгэр бэлэмнэни үлэтэ ытыл- лар. Бу үөрүүлээх күнүгэ олохтоох хоровай коллектив толоруутугар нэһилиэк гимнэ сүрэхтэнэрин долгуһа кэтэһэбит.

Е.А. ЭВЕРСТОВА, Үөдэй

Ыччат айар, дьулуһар...

„ОО, ЫРАҢ СЫРДЫҒЫАҢ...“

Биһиги үтүөкэн түөлбэбитигэр – Ытык Наммы- тыгар үтүөҕэ-кэрэҕэ, үүнүүгэ-сайдыыга тардыһар „Сырдык ыраалаах, ыраас санаалаах...“, дьөбүрдээх, дьулуурдаах, ырыа куттаах ыччат аһыһа суох. Биер оннук кэскиллээх киһинэн Н.С. Охлопков аатынан улуустааҕы гимназия 10-с кылааһын үөрэнээччитин Сайнаара Заровняеваны ааттыахха сөп.

Сайнаара, бу орто дойдуга кэл- битин биллэрэн, аламай күнүүн көрсүбүт сирэ Арбын. Кини төрөөбүт нэһилиэгин оскуолатын бастакы кылааһыгар үөрэнэ кири- бит. Нонҕо сылыгар төрөппүттэрэ улуус киинигэр көһөн кэлбиттэр. Манна Нам 2 №-дээх орто оску- олатыгар үөрэтин саллаабыт. 5-с кылаастан улуустааҕы гимназия үөрэнээччитэ Сайнаара ыал улахан оҕото. Икки бырааттаах. Онон, аҕа киһи буоларын быһыытынан, ки- нилэри иитиигэ көмөтө, сабыдыала кырата суох.

Кини билиигэ-көрүүгэ, сайдыы- га тардыһылаах, кыһамнылаах үөрэнээччи, гимназиятын обще- ственнай олофор көхтөөх кытта- ачы. Сайнаара ырыа ылыһырын кыракий оҕо эрдэбиттэн сөбүлүүр. 2008 сылтан гимназия иһинэн тэриллиттэ „Дьулуусхан“ диэн вокальной ансамблга сылдьар. Бу ансамблга уолаттар уонна кыргыттар ылыллылар. Ансамблы догит- тэр дьөбүрдээх педагог Ыургуяана Николаевна Сивцева салайар. Ансамбль чилиэннэрэ араас ырыалары олус сөбүлээн, арыллан, иэй- эн-куойан солонан, дуэтынан, трионан, квартетынан, секстынан, акапелланан ылыллылар. Ансамбль иһинэн тэриллиттэ „Чиргэл“ диэн уолаттар ансамблларыгар 10-тан тахса ырыаһыт дьарыктанар. Бу түмсүү Алеша Попов, Айтал Афанасьев уонна Сайнаара курдук эстрада бэртээхэй ырыаһыттарын чочуйан, иитэн-үөрэтэн таһаарда. Гимназиялара тэрийиитинэн Алеша, Айтал айар концерттара А. Ше- стаков аатынан культура киинигэр буолбуттара.

Сайнаара-ырыа түөлбэтигэр саҕа сандааран тахсан эрэр кэрэ ку- оластаах ырыаһыт. Кини ырыалара истин иэйиилээхтэр, нарыннар, абыланнаахтар. Ордук сөбүлээн Далаана, Валерий Ноев, Аркадий Алексеев ырыаларын ылыһыр. Сүгүрүйэр музыката - джаз. Ыллыыр ырыалара төрөөбүт айылҕаҕа, кэрэҕэ сүгүрүйүү, таптал туһунан. Сайнаара ыраас, сырдык санаалаах, дьонугар-сэргэтигэр наар үтүөнү эрэ оноруон баҕарар киһи. Ону „тоҕо ырыанан үлүһүйэбин?“ диэн ыйытыыга: „Дьоммун-сэргэбин үөрдээри, сэргэхситээри“, - диэн хоруйдаабыта да арылхайдык көрдөрөр.

„Ийэбин уонна эбэбин утумнаан ырыа куттаахпын быһыылаах“, - диэн ырыаҕа ыларбытын быһаарар. Сайнаара 2009 с. ытыллы- быт „Энсиэли куоластара“ диэн конкурска ситиһилээхтик кыттан гран-при хаһаайкатынан буолбута. Икки төгүл „Хотугу сулус“ диэн республиканскай конкурстарга кыттыбыта, 2009 уонна 2011 сылларга. Бастакытыгар бастаан лауреат үрдүк аатын ситиспитэ. Иккиһигэр гран-при хаһаайкатынан буолар чыэскэ тиксибитэ.

Сайнаара ырыаһыт буолбут үөрүүтүн дойдутун дьонун-сэргэтин кытта үлэстэр баҕаттан бу ый 11 күнүгэр, киһэ 19ч. «Сардаҕа» кинотеатрга „Уйан дууһам бэлэҕэ“ диэн бэйэтин сольнай концерн былааннаһыр.

„Дьонум-сэргэм бу бастакы улахан концербар кэлэн дуоһуя сынныан, сэргэхсийэн, үөрэн-көтөн барыахтара“, - диэн эрэнэрин биллэрдэ. Сайнаар бу дьоро киһэттигэр биригэр үөрэнэр, дьарыкта- нар доботторо, дьүөгэлэрэ – „Дьулуусхан“ ансамбль ырыаһыттары көмөлөһүүхтэрэ. Ырыа куттаах ыччаппытыгар түгэниэн туһанан үөрээр, инники олофор ситиһиилэри, дьулу-соргуну баҕарыабыт.

Санаабыт санаан саргыланньын, ыра санаан туолуохтун, инники олохун сып-сырдык, ып-ыраас буолуохтун.

И. ИВАНОВ

ПРОГРАММА

юбилейных мероприятий

Намской начальной общеобразовательной школы

11 ноября
11ч.00м. - Торжественная линейка для учащихся ННОШ
17ч.00м. - Торжественный вечер «Путь длиною в двадцать лет...»
12 ноября
15ч. 00 м. - классные часы для 5-8 классов НСОШ№1, НСОШ №2, НУГ, ХСФЛ
16ч.00м. - Парад выпускников для 5-8 классов НСОШ№1, НСОШ №2, НУГ, ХСФЛ
18ч.00м. - классные часы для 9-11 классов НСОШ№1, НСОШ №2, НУГ, ХСФЛ, выпускников с 1991 по 2004 г.
19ч.00м. - Парад выпускников для 9-11 классов НСОШ№1, НСОШ №2, НУГ, ХСФЛ, выпускников с 1991 по 2004 г.
20ч.00 м. - Круглый стол для выпускников с 1991 по 2004 г.
20ч00 м. - Вечер отдыха «В кругу друзей»

КЭНЧЭЭРИ ҮЧЧАТЫ УГУЙА ТУРДУН

Нам орто оскуолатын начальной кылаастарыгар 1989 с. үлэли кэлбитим. Бу оскуола директоруан Попов Валерий Николаевич этэ. Очолорго райком бастагы сэкэрэтээрэ Дмитрий Федотович Алексеев, үөрэх салаатын сэбиэдиссэйэ Дьячковская Надежда Гаврильевна этилэр. 1991 с. Нам бастагы сүһүөх оскуола буолбуппуг. Миигин директоруан, завучтарынан Полякова Л.М., Зырянова А.П., Кривошапкина В.П. анаабытара. Мин салалтабынан, аан бастагы үлэли кэлбит күүмүттүтэн стратегической үһүн былааннары ылына, олохтоохтук үлэсэн барыппыт. Былаанна оскуола билигин кестүүтэ барыта баар этилэр: сайыннарылаах үөрэтии, компьютердааһын, эбии идэлэр - психолог, бухгалтер, капитальной өрөмүөннөр уо. да.

Директор үлэтин инники сайдыгытын биир сомоҕо өйдөөх, түмсүүлээх, бары өтгүнэн сайдыылаах коллектив көрдөрөр. Онук коллектив тугу барытын кыайар, ырахантан толлон турбат, инникини өтө көрөр буолуохтаах. Ол курдук, билиги оскуолабытыгар элбэх улуус, республика семинардара, көрсүһүүлэрэ, аһаҕас мероприятиелара буолаалара, омок дьонун делегациялара сылдыбыттар. Бастын үлэлэр Россияга тийэр барытара, республикага «Сыл бастын оскуола» грамотанан наараадаламмыппыт.

Ханнык баҕарар үлэ таһаарыта кадртан тутулуктаах. Сатаан талыллыбыт кадр - бу дьэ аһаҕастык кэриэтэ. Кини сүһүөх, сыгытыга оскуола үлэтин быһаарар. Завуч Полякова Л.М. кырдык даһаны айылбаттан айдарылаах, талааннаах педагог буолан, хас биридди учууталга үрдүк ирдэбиллээх этэ. Ол иһин буоллаҕа буолуо, сайыннарылаах үөрэтиги даһанын туран үлэли кэлбит уонна улууска, республикага үрдүк көрдөрүүнү ситиспитэ. Традиционной методиканы кытта сайыннарылаах үөрэтиин саҕалаан барыппыт. Угус үлэ ытыгылыыта. Саҕа сахалык букварь онгоһуллубута. Полякова Л.М. салалтатынан Карамзина М.В., Владимировна К.Е., Слепцова Н.Г. сылайары билбэккэ үлэли кэлбиттэрэ. Очолорго бастын үлэли кэлбит учууталларынан буолаалар этэ: Сабарайкина Р.М., Попова Н.С., Дьяконова М.М., Гуляева А.Е., Викторова Л.Л. Кэлин эдэр учууталлар Софронова Т.М., Игнатьева Н.М., Кириллина О.М., Карамзина М.В., Рожина М.Д., Михайлова М.Н., Слепцова Н.Г., Ядреева З.А., Сивцева Н.К. бастынар кэксэлэригэр кирибиттэрэ.

Биир сүрүн боппуруоһунан үлэлиир дьэ тупсабайа, аныгы кестүүтэ эһиэттирэ, толору хааччылыгыта, ичигэһэ, атын даһаны ирдэбиллэргэ эһиэттирэр буолар. Труд учууталлара - Викторова Л.Л., Шапошников И.Ю. - оскуола ис-тас оформлениетыгар энкилэ суох үчүгэйдик үлэли кэлбиттэрэ. Электрон идэлээх оскуола завхона Игнатев С.Н. оҕолор сырдыкка, сылааска кэлин үөрэнэллэрин ситиспитэ. Учууталлар, тех.үлэли кэлбит, төрөппүттөр бары оскуола оформлениетыгар турумуттара. Оннооҕор Аан дойду ЮНЕСКО бэрэстэбилтэллэрэ кэлин сөҕөн барытара. Оскуола эр дьоннорун күүстэринэн мастерской тутуллубута, онно сөптөөх станоктары ылаттабыппыт. Айылданы таптааччылар куруһуоктары тэрийэр сылтан кыһынны, сайынны теплицалары үлэли кэлбиттэрэ. Бастагы сайааҕаччыларынан Колесова Н.П., Иванова А.В. үлэли кэлбиттэрэ, улахан сырдаларын уурбуттара. Ити аһылык быстыбакка куруук баар буолара. Онно сөптөөх элбэх оҕо аһык остолобуойун тутамыт, норуот махталы ылбыппыт. Остолобуойга повардарынан З.А.Протопопова, А.П. Лонгинова, рабочайынан Лазарев Н.К., кладовщицынан Климовская Л.С. үлэли кэлбиттэрэ.

Оскуола норуокка сүрүн кестүүтүнэн профсоюз буолар. Профсоюз төһөнөн сөпкө үрдүк таһаарылаахтык, төгүрүчү дьон махталын ылан үлэлир буоллабыта, ол оскуола айымнылаахтык үлэлир. Профсоюз оскуолаҕа сүрүн тирэх буолар. Оскуола профсоюзона улуска үөрэх-иити үлэли кэлбиттэригэр биир бастын үлэли кэлбит биллэр этэ. Профсоюз үлэтин таһаарылаахтык сайыбытара: Габышева И.И., Иванова В.П., Винокурова А.А. уо. да. Ханнык баҕарар оскуола оҕону сөпкө иитэр, сайыннарар буоллабына дьон, төрөппүттөр махталарын ылан ылар. Оскуола аһылдыгыттан компьютернай үөрэхтээһини саҕалаабыппыт. Учуутал Егоров В.В. компьютерга үөрэтиини саҕалаабыта. Киһи барыта үөрэнэн барыта. Оҕолорго компьютернай куруһуок үлэли кэлбитэ.

Иитэр үлэли үгүс үлэ күүттэрэ, былааннар элбэх этилэр. Организатордар Николаева И.И., Дьяконова Н.Б. элбэхтик үлэли кэлбиттэрэ. Оҕону иитэр үлэли завуч Зырянова А.П. кылаас таһынан үөрэтиги биир бастын көрдөрүүлээх үлэли була үүммүтэ. Аан бастаан республиканскай семинарга оскуоланан концертка ситиһилээхтик кыттан кэлбиппит, улахан хайҕалы ылбыппыт. Ону билигин даһаны ахталлар. Гуляева А.Е. сайаар «Эрэлчээнэ» хомус ансамбыла улуска эрэ буолбакка, республикага тийэр биллибитэ. Аан дойдутаагы варганнай музыка конгресыгар кыттар чизскэ тиксипитэ. Хомус музейын Анна Егоровна саҕалаабыта, онтуката билигин даһаны үлэли турар. Саха оҕото интеллектуальной сайдыытын кэңэтэр инниттэн, оҕо толкуйдуур дьобурун сайыннарар «Сонор» диэн куруһуок тэриллэбитэ. Маны сайалан ыһыпта РСФСР үөрэтирин туйгуна Дьяконова М.М., Ядрихинская А.И. оҕо эстетической иитиитин улахан таһымна таһаарар биир бастын учууталлартан биридестэрэ буолар. Кини үөрэтири оҕолоро билигин республика араас мундуктарыгар таһаарылаахтык үлэли сылдыбаллар. Баян доһуһуолаах уруктарга, переменаларга ырыалары үөрэтэрибит. Араас концерттарга активнайдык кыттарбыт, бырааһынныктарга ылыгырыт. Билигин ырыаһыт оҕолор кыра кылааска сылдыбан ылаабыт ырыалара фонограммага уһуллан, диска буолан, республика араас мундуктарыгар тийэр иһиллэллэр, ырыаһыттар киэн тутталлар.

15 сыл сайалан кэлбит оскуола өссө даһаны сайда, чэчирии туруо диэн эрэнэбин. Кэнчээри ыччаты угуян, сыдыаайа турдун!

В.Е. ЕГОРОВ, 1991-2006 сс.

Нам начальная оскуолатын директора

1991 сыл балаан ыйын 1 күнүгэр Нам сэлэниэтигэр биир саҕа үөрэх кыһата - Нам начальная оскуола - аанын тэлэчи аһан уруокка ыгырар бастагы чуорана лынкыны тыһаабыта. Саҕа оскуола сүрэхтэнэр күнүгэр өйдөбүнньүк сөргө туруоруутун 366 үөрэнээчи, төрөппүттэр, 36 педколлектив чилиэнэ, ветеран учууталлар, ыгырылаах ыалдыгыттар уруйдуу көрсүбүттэрэ.

Онтон ыла 20 сыл ааста. Хас эмэ уонунан, сүүһүнэн саастаах оскуолалары кытта тэҥнээтэххэ бэрт кыра сыһыара. Ол эрээри, ити 20 сыл иһигэр киридэххэ хас биридди сайааҕаччы, учуутал, үлэли оскуола сайдар суолун-иһин, сирейин булууттар өйдөрүн-санааларын, сатабылларын, эдэрдии эрчимнэрин харыстаабакка анаабыт сыраалах сыллара. Кинилэр үөрэх-иити үлэтигэр дьонун кылааттара түмүллэн, кылгас да көм буоллар улууска, республикага, Россияга тийэр биллибит Нам начальная оскуолатын 20 сыллаах бааи историята буолар.

Саҕа тэриллэбит оскуола коллектива, син-биир саҕа ыал тэңэ, дьэиһи-уоту онорууга күүскэ үлэли кэлбитэ. Онуоха директор Егоров Валерий Ефремович оскуола ис-тас оноруутун республика үөрэтин тийигэр национальной концепциятын киллэри ирдэбиллэригэр сөп түбэһиннэрэн, учууталлар Викторова Л.Л. уонна Авксентьев А.А. буоланнар тупсабайдык онорбуттара. Ол туһунан «Республика Саха» хаһыат корреспондента Т. Евсеева маньык суруйан турардаах: «Здание школы простое, деревянное, а изнутри - особое царство уюта. Такое впечатление, что над оформлением школы трудилась целая бригада дизайнеров, художников. Оказалось, что все сделано руками учителей. Каждый кабинет имеет название на якутском языке. Двери и стены классов оформлены в национальном стиле: сэргэ, картины национальной эпохи, орнаментальная роспись...». Национальная концепция үөрэх-иити үлэтигэр эмиэ кирибитэ. Ол курдук, хас да предмет программатыгар национальной компонент киллэриллибитэ, үлэ уруогар улаатары, кыргыттары туһунан үөрэтиллибитэ, айылды уруогар төрөөбүт кыраайы үөрэтиигэ программа оноруллубута. Иити үлэтигэр ытыллар кылаас чаастар, араас тэрэһиннэр саха норуотун духовнай культураныгар, үгэстэригэр түбэһиннэрэн ытыгы ити сылларга олус сэргэтик ситиһилээхтик кирибиттэрэ. Улахан ситиһиннэр оскуола варганнай музыка музейи аһыллыта буолбута. Музей фондатыгар Гуляева А.Е. өр сылларга мунньуот араас формалаах, тыастаах-уустаах хомустара, варганнай музыка туһунан матырыйааллара чөкөтүллүбүтэ.

20 сыл ааспытын кэннэ толкуйдаан көрдөххө Нам начальная оскуолатын кэрчик кэмнэринэн үлэли кэлбит программатын тизмэлэрэ бэйэ-бэйэлэрин кытта ыкса сибэстээхтэр, ис хоһоно сылтан сыл үрдээн, кэңээн иһэр эбит. 1992 сылтан Россияга буорубалааһын быһыытын саҕа кириэн эрэр сайыннарылаах система уратыларын үөрэти саҕаламмыта. Онтон 1994-1998 сс. улус суолталаах эксперимент ытыгылыыта. Эксперименти Карамзина М.В., Владимировна К.Е., Слепцова Н.Г. уонна Игнатьева Н.М. ситиһилээхтик ыһыппытара. Билигин санаан көрдөххө эксперимент олох аһаҕас эбит. 4 сыл устата ИПКРО көрдөһүүтүнэн улус, республика учууталларыгар семинардар, курстар утумнаахтык

ытыгылыытытара. Эксперимент түмүгэ көрдөрүүтүнэн үөрэнээчи статуһа тосту уларыбыта, үлэ-уота республикага тарҕаммытын туһунан ИПКРО сертификата бэриллибитэ. Көнники сылларга системаларынан үөрэти кэңээн, үөрэнээчи тус бэйэтин сайдытыгыгар туһайылыбыта, вариативнай программаларынан үөрэти кирибитэ. Ити кэмнэргэ Михайлова М.Н., Тимофеева Н.И., Попова Н.С. Петерсон программатынан, Посельская Т.Н., Софронова Т.Н., Кириллина О.М., Рожина М.Д. Занков систематын бэркэ табыллан үлэли кэлбиттэрэ, билигин да үлэли сылдыбаллар. Хас да системаны боруобалаабыт учууталлар эмиэ бааллар. Ол курдук, Сивцева Н.К. Эльконин-Давыдов систематын, Карамзина М.В. «Гармония» программатын сөбүлээн күн бүгүнүгэр диэри үлэли сыл-

2005-2010 сс. үлэли кэлбит Россия уопсай үөрэхтээһинин бочуоттаах үлэли Зырянова А.П. туох да ыарыҕатыга суох сайалан үлэни саньыгар сүгэн, оскуоланы өссө биир кэрдиискэ өрө таһаарбыта.

Үөрэх-иити үлэтин, учууталлар үөрэтэр маастарыстыбаларын үрдэтигэр завучтар Полякова Л.М., Россия уопсай үөрэхтээһинин бочуоттаах үлэлигэр, «Учууталлар Учууталлара» знак хаһаайына, 16 сыл, Кривошапкина В.П., Россия уопсай үөрэхтээһинин бочуоттаах үлэлигэр, 15 сыл, оскуола аһылдыгыттан сайыбытара. 2006-2007 үөрэх сылтан Корякина Т.В. билигин үөрэх ирдэбиллэрин үөрэтэн, ылсынан директору үөрэх чааһыгар солбуйааччынан үлэли сылдыар.

Директору иитэр үлэли солбуйааччынан Дьяконова Н.Б., Зырянова А.П. кылаас таһынаагы иитэр үлэли, төрөппүттэри кытта үлэли бэрт элбэх саҕа көрүгүнээх тэрэһиннэри киллэри кэлбиттэрэ. Кинилэр ыһыт үлэлэрин билигин Ядрихинская А.И. иилээн-саҕалаан илдэ сылдыар.

Нам начальная оскуолатын коллективын тыһыныгар иитиллэн үлэли быһыытынэн бэрт элбэх педагог чочулунна. Ол курдук, оскуола аһылдыгыгар советох Сабарайкина Р.М. Россия Федерациятын норуотун үөрэтирин туйгуна эбит буоллабына, 20 сыл устатыгар Саха республикатын үгүлээх учуутала - 1 педагог, Российской Федерация норуотун үөрэтирин бочуоттаах үлэлигэр - 2 педагог, Россия уопсай үөрэхтээһинин туйгуна - 4, Саха республикатын үөрэтирин туйгуна - 16, Саха республикатын физкультура уонна спортка туйгуна - 2, учууталлар Учууталлара - 5, Саха республикатын үөрэтирин систематын бочуоттаах ветерана - 3 педагогтар баар буолдулар. Ону таһынан учуутал үлэтин Нам начальная оскуолатыгар саҕалаабыт, үлэли киһи хаачыстыбаларын аан бастаан онно ылыммыт педагогтар Николаева И.И., Слепцова Н.Г., Никитина Е.В. Намнаагы педагогической колледж преподавателлэринэн кэксэ сылларга үлэли педагогической наука кандидаттарынан буоллулар. Слепцова Н.Г. билигин оскуолатыгар кэлин директоруан үлэли сылдыар. Дьяконова Н.Б. Намнаагы педагогической колледж методист, Ядрихинская С.П., оскуола директорутан саҕалаан, улус баһылыгы солбуйааччытыгар тийэр үүнүлэр. Эверстова Н.В. үөрэх салаатын методистынан хас да сыл ситиһилээхтик үлэли кэлбитэ.

Оскуола үбүлүөйдээх сылын бэрт элбэх ситиһиллээхтээх көрүстэ. Ол курдук, 1999, 2001 сс. «Исток» республикатаагы начальная үөрэхтээһин фестивалына кыттылаабыта, начальная оскуолалары көрүү конкурстарын икки төгүллээх лауреата. Улуустаагы, республикатаагы көрүүлэргэ, конкурстарга, спортивной күрэхтэһиилэргэ, художественной самодеятельности, олимпиадаларга кыайыларын бэрт элбэх грамоталар, дипломнар, сертификаттар туоһулууллар.

Элбэх республикатаагы үлэли түмүктэринэн 2008 с. оскуола Россия бастын оскуолаларын ахсааннарыгар кирисэн, Россия Президенин гранын ылбыта улахан ситиһи. Софронова Т.М. Россия Президенин гранынан, Рожина М.Д. Саха Республикатын Президенин гранын, Поронова В.С. Нам улуһун баһылыгынын гранын ылбытара.

20 сыл устата 1700-кэ оҕо иккис дьэи оностуммут, хас күн айы үөрэ-көтө үөрэммит, биликкөрүү аартыгы арыбыт, сырдык сылаас уйалара - Нам начальная оскуола өссө даһаны өр сылларга чуоранын тыһа чугдаара ылаатын, олбуорун иһэ оҕо саас чочуочаарар санагынан туола турдун!

Л.М. ПОЛЯКОВА, 1991-2007 сс., В.П. КРИВОШАПКИНА, 1994-2010 сс., Т.В. КОРИЯКИНА, 2006 сылтан оскуола завучтара

(Төлөбүрдээх төрүөккэ бэчээттэнэр)

ОҕО САҕАТЫНАН ТУОПЛУН

дьяллар. Сайды өтгүнэн проблемалаах оҕолорго коррекционной кылаас үлэли кэлбитэ. Онно учууталлар Ядреева З.А., Габышева М.Е., Слепцова В.А., Сабарайкина Р.М. хас биридди оҕо ис туругун таба өйдөөн оскуола үөрэ-көтө үөрэххэ кэллэллэрин ситиспиттэрэ. Ити сыллаагы үлэли түмүктэрин муньан V-с Москвагаагы Аан дойду Выстапкатыгар «Школа - 2001» ситиһилээхтик кыттан оскуола лауреат аатын сүкпүтэ.

Оскуола уопсай салалтатын, чуолаан материальной-технической базаны бөрөгөтүүгэ уонна тупсарыга 14 сыл устата директоруан үлэли кэлбит Саха республикатын үөрэтин туйгуна Егоров В.Е. өнөтө улахан. Кини туруоруу туһунан остолобуой, гараж тутуллубута, үөрэнэр корпуска капитальной өрөмүөн барыта.

Кэнники сылларга үөрэхтээһин ситимигэр сүрдээх элбэх уларыыгы буолла. 2007-08 үөрэх дьыла билиги улууспуттар информатизация сылынэн биллэриллибитэ. Оскуолабытыгар саҕа олох ирдэбилинен компьютернай кылаас, интерактивной дуоскалар, проектордар баар буолбуттара. Учууталлар инновационнай технологиялары баһылаан, үөрэх-иити үлэтигэр туһанылар электроннай пособиелары оностулулар. Алын кылаас учуутала Владимировна К.Е. учуутал персональной Web-сайтун арыан, Пинигина С.С., оскуола психолога, электроннай пособиетынан республикатаагы күрэххэ кыттан үлэли үрдүк ситиһини адалыта. Тимофеева Н.И. «Учитель - виртуоз информационных технологий» ааты сүкпүтэ.

Өссө биир сүрүн уларыыгынан буолар дойду үрдүнэн саҕа федеральной государственной стандарт олоххо кириитэ. Билиги оскуолабыт эрдэттэн бэлэмнэр сылтан эксперименткэ кыттыбыта. Магнайгы сыл саҕа стандартынан үөрэтиини Саха республикатын үөрэтин туйгуна Ядреева З.А. саҕалаабыта. Кэлин Кириллина О.М., Игнатьева Н.М., Карамзина М.В. үлэли кэлбиттэрэ. Эксперимент түмүгүнэн оскуолабыт саҕа стандарт кириитигэр балайда бэлэмнээбэ кестүбүтэ: араас программалар суруллубуттара, балаһыаньалар оноруллубуттара, үөрэти-иити сүрүн хайысхалара быһаарылыбытара. Ол курдук Михайлова М.Н. оҕону төрөөбүт кыраайын матырыйаалыгар олобуран гражданскай-патриотической иити программата республикага хайбанан I миэстэти кистибитэ. Эдэр кэскиллээх учуутал Поронова В.С. бэлэмнээбит электроннай пособиета туйгун үлэли ахсааннарыгар кирибитэ. Муньуллубут уопуштун улуска, республикага, атын регионнарга тарҕаныппыт. Ол курдук Корякина Т.В. Москвага, Софронова Т.М. Хабаровскайга семинардарга кыттан саҕа стандарт тыа сиригэр киллэригэр оскуола үлэтин сырдаппытара.

Сурт кэриэстээх, өтөх төнүргэстээх

(Бүтүүтэ. Сағаланытын 132-133 нүөмөргэ көр)

уун көтөрдөрө ойуун дууһатын дабыныгар илдээ көттүннэр эбэтэр ойуун кута-сүрэ ити эмэгтэтэр көмөлөрүнэн атын сиргэ-дойдуга баран кэлин диэн анаан оһоһулар. Былыр ыһыах түһүлгэтигэр „Сатанах сэргэ“, „Кыргыз сэргэтэ“, эмэгэттээх „Куочай мас“ уонна кулгаахтаах, харахтаах „Көрбүөччү сэргэ“ туруоруллара бобуулааҕа.

Номохторго кэпсэнэринэн аан бастагы ыһыаҕы Омоҕой баай күтүөтэ Элэй ыспыта диэн кэпсэнэр. Былыргыта ыһыах сахалар олохторугар уонна итэҕэллэригэр сүдү суолталаах, халлаан (космос) тоҕус хаттыгаһыгар олохтоох Үрүң Айыыларга үнүү-сүктүү сиэрин-туомун толоруу этэ. Бу Айыылартан саха олоһор ордук сабыдыаллааһынан Күрүө Дьөһөгөй Айыы буолар. Бу итэҕэли кытта сэргэ түң былыргытан быстыспат сибээстээх. Ыһыах түң былыргыта Күрүө Дьөһөгөйгө аналлаах этэ. Ону кэлин ойууттар „Ытык

уонна православнай христианскай итэҕэли сахалар ыһыахтарыттан ыла Үрүң Айыыларга үнүү-сүктүү уостан барбыт,

ыһыахтар буолбуттары тунунан туох да кэпсэл суох. Арай, биллэр баайдар тэрийбит ыһыахтара кэпсэнэр да, онно

үрдэл муоста оһоһулар буолбут. Хапсаҕай, сүүрүү, мас тардыһыта, туостарынан ыстанар атаах ооннуута уонна

СЭРГЭ СУОЛТАТЫН БИЛИЭХХЭ, СИЭРИ-ТУОМУ ТУТУҢУОХХА

Чыаппараҕа туоруур суол кытыгытыгар үс сэргэни туруорбуттар. Мантан биэрэ кулгаахтаах көрбүөччү сэргэ. Көрбүөччү сэргэни ойуун, удаан ыйбыт сиригэр эбэтэр буорга көмүллүбүт сиригэр, буор анныгар сыттар да, бу орто дойдуга, күн анныгар туох буоларын көрбүөччү сэргэ көмөтүнэн, харахтарынан көрө, кулгаахтарынан истэ сыттын диэн анаан туруораллара. Баатыгырын Чыаппара дьонун билигини удааннара, ойууннара, кинилэр диэки ким-туох кэлэрин эрдэттэн билэ-көрө олоһору көрбүөччү сэргэни туруортардахтара. Көрбүөччү сэргэ кэлин үксүн кылабыһаҕа өлөн көмүллэ сытар киһи эргитиитин остуолбатыгар кубулуйбут.

Билигини дьон сэргэ суолтатын уонна аналын билбэккэ эрэ мээһэ туруорара сөхтөрөр. Мас уустара мутуга суох, үчүгэй көстүүлээх диэн кырыыс сэргэтин оһороллор. Бэрэбинэ төрдүн, суон өттүн үөһэ ғына оһоһуллубут сэргэ – кырыыс сэргэтэ буолар.

дабаты” диэн ойуун анал кырыыстын толорор тэрээһинигэр уларыттылар. Онтон ыһыаҕы айылҕа тыллытын, сайыны көрсүһүү оһуоһаҕа да, араас күрэхтэһиһиһээх бырааһынныгар кубулуспуттар. Мантан сизтэтэрэн сорохтор

ыһыаҕы сахалар саҥа сыллара диэн да ааттыыллар.

Ыһыах сэргэлэрэ ыһыах кэмигэр Үрүң Айыылар халлаантан түһөн оһороллоругар аналлаахтара. Ыһыах сиэрин-туомун толорулуутун 1642

сиэр-туом ситэ-хото ытыллыбат буолбут. Онтон устунан бары ирдэбилэ, үгэһэ умнууга барбыт, кэлин советскай былаас олохтоһуоттан атеизм пропагандата отой да Үрүң Айыы итэҕэлин бары сиэрин-туомун толоруу бобон кэбиспит. Алгысчыттары казактар суох ғынахтарыттан ыһыах сиэрин-туомун алгыс этэр дьон, убаастыыр кырдыаҕастара, олонхоһуттар, онтон кэлин онноһор дунүрдээх ойууттар ытыр буолбуттар.

Ыһыах түһүлгэтин саамай сүрүн сэргэтинэн сиздэрэй киэргэтиилээх, оһуордаах „Аар баҕах сэргэ“ буолар. Бу сэргэттэн илин өттүгэр, күн таһар сирин диэки уот оттулар холумтана оһоһулар. „Аар баҕах сэргэттэн“ арҕаа диэки толору симэхтээх сылгылары баайар, баҕах сэргэттэн кыра кээмэйдээх сэргэлэри туруораллар. Түһүлгэ бу сылгылартан ураты атын аттар, сүөһүлэр, ыттар сылдыбаллара бобуллар. Түһүлгэни арҕаа өттүн эргийэ сэлэ сэргэлэрин туруораллар. Бу сэргэлэр аһааннара сэттэттэн уон иккигэ диэри буолар, барыларын холбоотоон саламанан баайыллар. Илин өттүттэн, күн таһар хайысхатыттан ураты, түһүлгэни төгүрүччү чэчираннан эргитэллэр.

Ыһыахха кэлбит дьон сиэр-туом толорулар кэмигэр сэлэ сэргэлэр тастарыгар оһороллор. Түһүлгэ ортотуттан илин өттүгэр Алгысчыттан уонна битиһит кыргыттан ураты ким да сылдыра бобуллар. Былыр ыһыахха ойууттар, аймаҕа өлбүтүн кэнниттэн иккис саҥа ыйа үүнэ илик киһи уонна саҥа оһоломмут дьахтар Үрүң Айыылартан кымныыла татаахпыт диэн сылдыбаттар үһү. Ол ойууттар абааһылары кытта сибээстээхтэриттэн, оттон киһини көмүүгэ сылдыбыт киһи кирдээх уонна саҥа төрөөбүт дьахтар быттаахтаах, онон Үрүң Айыылар ата-рахсыталлар диэн өйдөбүлтөн үскэбит.

Былыр билигини курдук бүтүн улуус дьонун, тыһыынчанан киһини түмэр

чугас аймахтара (ийэ, аҕа ууһун дьоно), солороох тойоттор, баайдар, анал ынырыылаах ыалдыттар уонна чугас эргин ыаллар сылдыбыттары тунунан номоххо, сэхэннэргэ кэпсэнэр.

Ааспыт үйэ 30-с сылларыттан, советскай былаас сиргэ-дойдуга тилэри олохтоһуоттан, итэҕэли утары активнай советскай идеологическай пропаганда ытыллыаһыттан, ыһыах ыһыах быһытынан ытыллыра уурайбыт. Ыһыахха толорулар анал сиэр-туом толоруллара тохтотуллубут. Олонугар уруккута ыһыах ытыллар сирдэригэр трибуна туруоран, онтон да кылаат уонна советскай-партийнай уураахтар, дьаһаллар аабыллар, олору биһириир уонна өйүүр тыл этиилэр оһоһулар буолбуттар. Ити кэмнээҕи, үрдүк атаахха туруоруллубут трибуна тобоҕо Дьэлэңгэ сайылыкка ордон турар.

1937-1939 сс. репрессиялар саха норуотун чулуу дьонун национализмга буруйданаһына доһуһуолланан барбыттар, онон ыһыаҕы ыһыах курдук тэрийии, ытыты 1945 с. диэри тохтотуллубута. 1945 сылтан колхозтарынан Кыайыы ыһыахтара диэннэр ытыллыбыттар. Түһүлгэ киэргэтиитэ кыһыл таҥаска суруллубут плакаттар уонна флажоктар буолбуттара. Трибунаҕа Сталин улахан мэтириэтин ыйаабыттар. Маска уһанар дьоһурдаах дьонунан Кыайыы сэргэлэрин, Сталин мөссүөннээх чорооннору оһотторбуттара. Нам Үөдэйин „Буденнай“ колхоһун үлэһитэ, мас уһа И.И. Скрябинҕа Кыайыы кымыһын чороонун оһотторбуттара. „Ол чороонго И.В. Сталин мөссүөнүн кыстаран оһотторбуттара. Ону чопчу өйдүүбүн. Ол чороону Намга илдьибиттэрэ. Ылааччылар үчүгэй диэбиттэрэ да, комиссия хамсатын атын илиитигэр туттарбыккын диэн эппиттэр этэ. Оччолорго кыра да сыһаны тутуһаллар этэ,” – диир уола П.И. Скрябин кырдыаҕас.

1945-1960 сс. ыһыахтар колхозтарынан, нэһиликтэринэн уопсай мунһахтар курдук ытыллыбыттар. Түһүлгэ киэргэлэ – кыһыл былаахтар, плакаттар, чэчир. Трибуна иннигэр концерт көрдөрөр хаптаһын

киһэтин оһуоһай, ат сүүрдүүтэ тэриллэр буолбут.

1960-1990 сс. Саха сирин үрдүнэн юбилейнай ыһыахтары ытыты дэлэйбит. Онно эгэлгэ сэргэлэри туруорар буолбуттар. Бу сэргэлэри билигин ыһыах түһүлгэлэригэр көрөбүт. Үксүлэрэ былыргы ирдэбиллэргэ эппиэттээбэттэр, былыргы сэргэлэр пропорцияларыгар, кээмэйдэригэр сөп түбэспэттэр. Оһуора-мандара таҥас ойуу-

тун үтүгүннэри, кыраасканан уонна ньяалбаанынан ойуулаах, уонна бу түһүлгэлэргэ „Кыргыз сэргэтин“ дэталла оһоһулаах бэрт элбэх сэргэ, оройугар тиирэн оһоһуллубут сиэрпэлээх өтүө, сулуһаах сэргэлэр, „Сатанах сэргэ“, „Куочай мас“ да туруоруллубута баар. Үгүс сэргэ туох юбилейыгар аһаммытын кэрэһэлиир суруктаах, ойуулаах. Бу баар былыргы ирдэбили кэһи уонна национальнай колориттан туорааһын буолаллар.

Дьыллар тиэргэннэригэр да себе суох оһоһулаах сэргэлэр элбэхтэр. Олортон саамай себе суохтарынан „кырыыс сэргэлэр“ буолаллар. Кырыыс сэргэтэ диэн бэрэбинэ төрдүн суон өттүн үөһэ ғына туруоруллубут сэргэ буолар. Маны билбэт мас уустара, дьон-сэргэ оһуорун оһорорго үчүгэй, мутуга суоҕа көстүүтэ үчүгэй диэн санаанан салайтардахтара буолуо ғынан баран, бу юбилейдаах киһи оһобун, саҥа холбоһон ыал буолбут уоллаах кыыс кэлэр төлкөлөрүн таҥары кырааһын буолар.

1991 сылтан ыһыах түһүлгэлэригэр, пааркалар уонна анал сынһалангы ытыр сирдэргэ сэргэни туруоруу дэляйдэ. Мээһэ суолтатын уонна аналын билбэккэ эрэ сэргэни туруоруу сатамныта суох уонна сэттээх-сэлээннээх буоларын умнууохха уонна суолтатын билэн, өйдөөн баран туруоруох баар этэ.

Тимофей ЯДРЕЕВ
Үөдэй

Билигини ыһыах түһүлгэтигэр кыргыз, сатанах сэргэлэр уонна куочай мас бэрт элбэх. Куочай мас (элбэх лабаалаах сэргэ) лабааларыгар садаҕа буолбут сылгы, ынах сүөһү төбөлөрө уонна араас көтөр эмэгэттерин иилэллэр, ыйыыллар. Куочай мас ойуун араас сиэр-туом ытыгыгар туттар маһа. Куочай маһы ойуун унуоһар ой-

с. диэри, Үрүң Айыы итэҕэлэ бобуллуор диэри, Алгысчыт иилээн-сағалаан ыытара. Аан бастаан Алгысчыты көрбүт нуучча казактара Алгысчыты Үрүң ойуун диэбиттэрэ күн бүгүңгэ диэри сыһа ааттана сылдыар. Алгысчыт (жрец), Үрүң Айыыларга аналлаах сиэри-туому толорооччу, сиэри-туому ыытара бобуллуоттан

ЫҢҮРЭХ ТЫПТАР

Күндү коллегабытын, дьүөгэбитин **ЗИНАИДА ДМИТРИЕВНАНЫ** үбүлүйдээх төрөөбүт күнүнүнэн ис сүрэхтэн итиитик-истинник эфэрдэлибит!

Эн 30-тан тахса сый Намнаабы педколледжка энкилэ суох үлэлээн, ис баҕа санаабынан эдэр ыччаты кэрэбэ-үтүөбэ уһуйан, үгүс сырабын биэрэн айымньылаахтык үлэлии-хамсыы сылдыаргыттан биһиги киэн туттабыт, сүгүрүйэбит. Эн олоххо тапталын, сырдыкка-үрдүккэ дьулуһуун барыбыгыгар үтүө холобур буолар. Күндү дьүөгэбитигэр баҕарабыт эгизин-чэбдик доруобуйаны, чугас дьонгор истинг сыһыанын уҕарабатын, сахалы кэрэ онһуулаах таҕастары айан дьонгун-сэргэбин үөрдэ тур. Тапталлаах кысыкынаан Айылбааналын уһундук дьоллоохтук олоҕор диэн баҕа санаабытын этэбит.

Эвэрдэни кытта Матрена Афанасьевна, Мария Николаевна, Людмила Ивановна, Татьяна Васильевна, Полина Васильевна, Матрена Николаевна, Люция Дмитриевна

Убаастабыллаах **ЕКАТЕРИНА ИВАНОВНА СТРУЧКОВАНЫ**, Хатын Арыы нэһилиэтин «Кымысчыт» ТХПК председателин, Нам улуунун бааһынай хаһаайыстыбаларын Ассоциацияларын толорооччу директорын, Нам улуунун тыатын хаһаайыстыбатын управлениета, профсоюз улустаабы комитетта, бааһынай хаһаайыстыбалар Ассоциацияларын Намнаабы салаатын чилиэтигэрэ 55 сааһын туолбут үөрүүлээх күнүнэн ис сүрэхтэн истинник эфэрдэлибит!

Убаастабыллаах Екатерина Ивановна! Өр сылларга тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар өйгүн-санаабын ууран, сырабын биэрэн үтүө суобастахтык үлэлии сылдыаргынан киэн туттабыт уонна улусу социальнай-экономическай сайдыытыгар бэйэтин кылаатын киллэрбит дьонун дьоннортон биирдэстэрэ буоларын үрдүктүк сыаналыбыт. Эһиэхэ үбүлүйдээх күнүгэр дьонун-сэргэн ааттарыттан барҕа махтал тылларын тиэрдэбит. Үлэбэр үрдүк ситиһилэри, чугас дьонун сылаас тыыннарын угуттанан уһундук, доруобайдык, байлыытык, дьоллоохтук олоҕорго баҕа санаа бастыгытын, үтүө санаа үтүмэни баҕарабыт.

Күндү дьүөгэбитин **ВЕРА СЕМЕНОВНАНЫ** «Энсиэли» хаһыат күрүбэр быйылгы дьылга уонна инбэлииттэр күрэхтэригэр кыайан 2 төгүл Далбар Хотун буолбутунан эфэрдэлээн туран сэтинни сэттистир күүрээниэх күнүгэр силлэрэн-боллоорон, Октябрыскай революция ыҕараанын баатта күн сырдыгын көрөөрү Ийэ сиргэ төкүнүс гына түспүт төрөөбүт күнүнэн итиитик-истинник эфэрдэлибит!

Баҕарабыт Эһиэхэ кытаанан доруобуйаны, сайаас санааны, бары кэрэни, оҕолорун, сиэннэрин, хос сиэннэрин сылаас тапталларынан, чугас дьонун, дьүөгэлэрин истинг сыһыаннарын угуттанан үйэн уһаатын диэн алгыстытын тиэрдэбит. Дьоллоох буол! Алгыс баһа сыланнын!

Дьүөгэлэрин Дуна Абрамова, Мария, Илларион Аргуновтар, Светлана Дьяконова, Катя, Петр Даниловтар, Тая Павлова, Вера Павлова, Лина Лукинова, Пассонария Дьяконова

Нашу дорогую учительницу, лауреата интернет-конкурса «Учителя ученических признаний», отличника образования РС(Я) **БАИШЕВУ МАРИНУ СЕМЕНОВНУ** от всей души поздравляем с 50-летием!

Пусть в чудной жизни радостей хватает, Всегда счастливым, светлым будет взгляд, И близкие любовью окружают! Прекрасных дней, желанных новостей! Душевности, тепла и понимания! Поможет пусть удача поскорей Осуществить заветные желания!

Учащиеся и родители 2 «в» класса НСОШ № 2

ПРИОСТАНОВЛЕНА РЕАЛИЗАЦИЯ ПРОДУКЦИИ «БИО ОЛИВКИ»

Федеральная служба по надзору в сфере защиты прав потребителей и благополучия человека сообщает, что в Финляндии зарегистрировано два случая заболевания **ботулизмом**, связанных с употреблением в пищу «Био оливки», фаршированные миндалем», расфасованных в стеклянные банки (314 мл и 3100 мл), производства Societa Cooperativa Agricola G.M.G.a r.l.dei F.lli Gaudiano (Италия).

Производителем приняты меры по отзыву указанной продукции, произведенной в 2010-2011 годах. Данная продукция импортировалась в Российскую Федерацию. Торговая марка: Bio Gaudiano (био Гаудиано). Срок годности продукции: сентябрь 2012 г.

Прим при выявлении данной продукции информировать Территориальный отдел Управления Роспотребнадзора по РС(Я) в Намском районе по тел. 41-7-47, 42-7-34.

УБААСТАБЫЛЛААХ НАМ ОЛОХТООХТОРО, ЫАЛДЬЫТТАРА!

Намнаабы педколледж иһинэн үлэлиир Е.М. Шапошников аатынан хартыына галереята сэтинни 11 күнүттэн 30 күнүгэр диэри живописец-художунуһук Эдуард Иосифович Васильев персональной быыстапкатыгар ыгырар! Кэлин, сылдыын, көрүн!

Редактор В.Г. КАСЬЯНОВ

ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — 41496; бухгалтерия — 41141; факс — 41141; редакционной-издательской ситим — 41332

БИЛЛЭРИИЛЭР

Намская территориальная избирательная комиссия РЕШЕНИЕ № 6-2/2 от 03 ноября 2011 г. ОБ УТВЕРЖДЕНИИ ПРЕДСЕДАТЕЛЕЙ УЧАСТКОВЫХ ИЗБИРАТЕЛЬНЫХ КОМИССИЙ ПО ВЫБОРАМ НА 04 ДЕКАБРЯ 2011 г.

Согласно п. 7 ст. 28 Федерального Закона «Об основных гарантиях избирательных прав и права на участие в референдуме граждан Российской Федерации», рассмотрев и обсудив, утвержденных территориальной избирательной комиссией состав членов участковых комиссий с решающим голосом на выборах депутатов Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации на 04 декабря 2011 г., **Территориальная избирательная комиссия РЕШИЛА:**

1. Утвердить председателей участковых избирательных комиссий по выборам депутатов Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации на 04 декабря 2011 г. согласно списку. (Список прилагается).

2. Вручить удостоверения председателям УИК на семинаре для участковых избирательных комиссий 11.11.2011 г.

3. Опубликовать решение и список председателей участковых избирательных комиссий в местной газете «Энсиэли».

**Председатель ТИК С.Д. КОБЯКОВА
Секретарь ТИК А.И. КОРНИЛОВА**

Приложение к решению ТИК № 6-2/2 от 03.11.2011 г. СПИСОК

председателей участковых избирательных комиссий
Лиханова Александра Николаевна - УИК № 339 «Едейская»

Аммосова Мария Николаевна - УИК № 340 «Кысыл-Сырская»

Азарова Саргылана Афанасьевна - УИК № 341 «Хому-стахская»

Халдеева Мария Германовна - УИК № 342 «Партизанская»

Олесов Анатолий Васильевич - УИК № 343 «Никольская»

Гаврильева Виктория Николаевна - УИК № 344 «Тастахская»

Гаврильева Таисия Николаевна - УИК № 345 «Салбанская»

Терентьева Александра Семеновна - УИК № 346 «Искровская»

Олесов Тимофей Тимофеевич - УИК № 347 «Хатасская»

Колесова Саргылана Герасимовна - УИК № 348 «Арыы-Тийт»

Дьячковская Людмила Петровна - УИК № 349 «Кресты-Кытыл»

Байанаева Прасковья Петровна - УИК № 350 «Педколледж»

Михайлова Антонина Константиновна - УИК № 351 «Строительная»

Павлов Степан Игнатьевич - УИК № 352 «Намская»

Диодоров Гаврил Гаврильевич - УИК № 353 «Госстрах»

Сивцева Айылыла Ильинична - УИК № 354 «Ленская»

Кириллина Надежда Егоровна - УИК № 355 «Набережная»

Стрекаловская Екатерина Васильевна - УИК № 356 «Хатын Арынская»

Слепцова Виктория Романовна - УИК № 357 «Аппаны»

Мальцев Григорий Петрович - УИК № 358 «Затон»

Сивцева Александра Егоровна - УИК № 359 «Красная Деревня»

Марков Роман Алексеевич - УИК № 360 «Бетюнская»

Попов Владислав Николаевич - УИК № 361 «Модутская»

Шадрина Евдокия Егоровна - УИК № 362 «Хатырыскай»

Слепцова Татьяна Саввична - УИК № 363 «Маймагинская»

Сивцева Марина Петровна - УИК № 364 «Тюбинская»

Пудова Сардаана Кононовна - УИК № 365 «Фрунзенская»

Ноговицына Светлана Григорьевна - УИК № 366 «Кобяконская»

Жиркова Матрена Ильинична - УИК № 367 «Арбынская»

Секретарь ТИК А.И. КОРНИЛОВА

ГОБУ «Профессиональный лицей № 2»

Намский улус, п. Графский Берег

(лицензия серии СЯ № 000932 от 26 июля 2011 года)

продолжает набор слушателей на краткосрочные

курсы:

- 1. Электросварщик ручной сварки
- 2. Повар
- 3. Кондитер
- 4. Кассир торгового зала
- 5. Контролер-кассир
- 6. Тракторист категории «В», «С», «Д», «Е», «Ф»
- 7. Слесарь-сантехник
- 8. Каменщик
- 9. Арматурщик
- 10. Бетонщик
- 11. Стронпальщик

Набор на водительские курсы всех категорий («В», «С», «Д», «Е»)

продолжается в течение года.

Требуется следующие документы:

- Заявление
- Копия паспорта
- Справка о состоянии здоровья
- 1 фотография 3х4

Справки по тел. 23-041, 23-354, 89243665839

Зачисление после оплаты

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улуунун «Энсиэли» хаһыат редакцията» государственной учреждение. Маассабай информация средстволарын туһунан РФ сокуоннарын тутуһууну хонтуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ Роскомнадзорун СР региональной управлениетыгар 2010 с. атырдьах ыйын 13 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ — **ПН №ТУ14-0114.**

Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэтин, дьэбит аадырыһын чопчу ыйыт. Редакцияга кирибит суруктар төннөрүллүбэт. **Автор этэрэ хаһыат санаатынын халдьы биир буолбат.**

«ЭНСИЭЛИ» - Нам улуунун хаһыата.

678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэл., Заложной ул. 4.

E-mail: editor@namtsy.sakha.ru

ИДЬУО ИҺИТИННЭРЭР

БУРУЙУН БИЛИММИТ

Ааспыт нэдиэлэбэ полицияба 13 иһитиннэри кирибит, 39 киһи тутуллан аҕалылыбыт. Сэттинни 3 к. Таастаахха Улуу Сыһыы диэн сиргэ гр. О., 1957 с. төрүөх өлбүт. Сэттинни 3 к. Куораттан биллэрбитэринэн сэттинни 2 к. Үөдэйгэ Маймаҕа диэн сиргэ сылгы базатыгар үүтээн умайбытыгар 3 киһи өлбүт. Алтынны 31 к. сааһын ситэ илик оҕо телефонунан биллэрбитинэн Намна ыскылааттар тастарыгар гр. Б. кинини быһаһынан аннааары гыммыт. Нэдиэлэ устата 3 киһи кырбаммыт, 2 уоруу тахсыбыт. Ол курдук сэттинни 5 к. Көбөкөн олохтооҕо гр. Б. алтынны 30 к. Нам с. Октябрыскай уулуссаба квартираттан малы-салы уонна бордунукта уорбутун билинэн кэлбит. Нэдиэлэ устата 2 киһи күлүгээнэбит, 2 суол быһылаана тахсыбыт. Сэттинни 3 к. Аппааныга «Волга» массына суоппара кинини түннэри көппүт. ГАИ 820 транспоры бэрэбиэркэлээбит, 110 боротокуол голорбут, 7 итирик суоппар тутуллубут, стоянкаба 10 массына туруоруллубут.

Сэттинни 12 күнүгэр киэһэ 19 ч. Хамаҕатта культура киинигэр **Энсиэли хочотун саамай кэрэ кыһын талар «Мисс-Энсиэли-2011»** күрэх ыытыллар. Кирири билиэт сыаната - 300 солк.

Дьарыктаах буолуу киинигэр учуокка турар дьон иһитилэригэр!

Бэйэ дьыалатын тэриниэн баҕарар үлэтэ суох гражданаарга, эбии квота көрүллүбүтүнэн бизнес-былаан аҕалан сэттинни 8 к. диэри дьарыктаах буолуу киинигэр туттараргытыгар. Сэттиннигэ бизнес-былааннары көрүү комиссиятыгар кыттаргытыгар.

Дьарыктаах буолуу киинэ

Безработным гражданам, состоящим на учете в Центре занятости!

Желающим организовать собственное дело просим сдать бизнес-планы до 8 ноября для рассмотрения комиссии, которая состоится в ноябре 2011г.

Центр занятости

Воспользуюсь услугой сиделки с проживанием. Оплата ежемесячно.
Тел. 89142299066

Кредитный потребительский кооператив **«Восток»** выдает заем.
Справки по тел. 41-4-68

Ремонт холодильников, стиральных машин, электроинструмента и др. бытовых приборов.
Тел. 42-3-86, 89142668448

Сдаю гараж. Цена договорная.
Адрес: Нэлэгэр, ул. Озерная, 8, тел. 89644228960

Сылгы сизлин, кутургу, норка бэргэхэлэри, саҕалары (б/у) атыылаһабыт.
Тел. 89246612815, 89245630837

Продаю котел КСТГ-20 новый.
Тел. 89142738598, 89142258550

Распиловка мяса, м-н «Туйаара».
Тел. 89142937713

Продаю или меняю а/м SUZUKI CULTUS.

Тел. 89644242362, 89841073330

Күндүтүк саныр убайыт, Амма Алтантыттан төрүттэх **НИКИФОРОВ Сидор Афанасьевич** эмискэ ыалдьан олохтон туораабытынан кэргэнигэр Тамара Васильевнага, оҕолоругар, сиэннэригэр, быраатыгар Ылахов А.А. дьэиэ кэргэттэригэр, чугас аймахтарыгар диринг кутурбаммытын тиэрдэбит.
Амматтан Ылаховтар, Кармановтар, Намтан Винокуровтар

Убаастыыр аймакхыт, убайыт, өр сылларга «Нам» совхозка тракториһынан, суоппарынан таһаарылаахтык үлэлээбит, 1 Хому-стаах олохтооҕо

Ытыктыыр балтыбытыгар, эдьий-ийбитигэр Тамара Васильевнага, оҕолоругар, сиэннэригэр таптыыр кэргэнэ, аҕалара, эһээлэрэ **НИКИФОРОВ Сидор Афанасьевич** эмискэ ыалдьан олохтон туораабытыгар диринг кутурбаммытын тиэрдэбит.
Хамаҕаттан, куораттан Кривошапкиннар, Канаевтар, Колмогоровтар, Петровтар

ЖИРКОВ Гаврил Федотович ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан кэргэнигэр Анна Васильевнага, оҕолоругар, кийиттэригэр, кутурбаммытын тиэрдэбит, аймах-билэ дьонугар диринг кутурбаммытын тиэрдэбит.
Партизантан, Намтан, Аппааныттан Жирковтар уонна кинилэр дьэиэ кэргэттэрэ

Хамаҕатта орто оскуолатын үлэиттэригэр Никифоров Василий Сидоровичка, Айтилина Яковлевнага, оҕолоругар, чугас аймахтарыгар тапталлаах аҕалара, эһээлэрэ, Салбан нэһилиэтин олохтооҕо, үлэ ветерана **НИКИФОРОВ Сидор Афанасьевич** эмискэ ыалдьан өлбүтүнэн диринг кутурбаммытын тиэрдэбит.
Хамаҕатта орто оскуолатын коллектива

Күндүтүк саныр дьоммутугар, дьүөгэбитигэр Анна Васильевнага, оҕолоругар Василий, Алексей, Алена, Мария дьэиэ кэргэттэригэр, кутурбаммытын тиэрдэбит. **ЖИРКОВ Гаврил Федотович** уһун, ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан диринг кутурбаммытын тиэрдэбит.
1 Хомуестаахтан Н.К. уонна Т.М. Соловьевтар уонна кинилэр оҕолоро

Күндү кэргэним, аҕабыт, эһээбит, Таастаах нэһилиэтин олохтооҕо **ОКОНЕШНИКОВ Аполлон Егорович** б.дь. сэттинни 2 к. ыарахан ыарыттан соһуччу күн сириттэн барбытын аймахтарыгар, чугас, билэр дьонугар диринг кутурбаммытын тиэрдэбит. **Кэргэни, оҕолоро, сиэннэрэ**

Бииргэ үлэлиир коллегабытыгар, «Нам улууһа» МТ физической культура, спорт отделын сүрүнүгэр специализыгар Романов Вадим Владимировичка тапталлаах таайа **РОМАНОВ Дмитрий Егорович,** убайа **ВИНОКУРОВ Андрей Васильевич** соһумардык күн сириттэн барбытынан диринг кутурбаммытын тиэрдэбит. **Бииргэ үлэлиир коллегалара**

«Энсиэли» хаһыат РИС талылына, таһылына уонна бэчээтиир сыаҕар бэчээттэннэ. **Аадырыһа:** Нам сэл. Заложная ул. №4 Формата А3. Кээмэйэ 1,5 бэчээт. Лиис **Көңүл сыананан атыыланар Индексе — 54889.** Тираһа — 2078 Бэчээккэ илии баттанытын графика — 12:00 ч. 08.11.2011 с. Бэчээккэ илии баттанна — 11:20 ч. 08.11.2011 с.